

Az ezredik emlékére

Fényesen fekete, vésett-festett betűkkel díszített márványtábla, durván faragott, nehéz kváderkövek, égbe emelkedő záró tympanon. Lassú vonulású megemlékezések, tiszteletadások, méltósággal teli ünnepek jutnak eszünkbe, ha e felsorolást olvassuk. És nem az erdő békés magánya, egy csendes vadászpagony, égbetörő bükkfák, gím bikák bögése a völgy mélyén. Pedig e kettő, egymástól távolinak tűnő képleírás, meglepő módon harmonikusan találkozik a Börzsöny-hegység rejtett, alig látogatott erdőtáján.

Királyháza felett meredek lefutású gerincek adnak egymásnak randevút. A Csóványos-Magosfa vonulat 900 méter magasság fölé emelkedő tömbjéből vad sziklatornyokkal, kőgörgetegekkel tarkított, mély szurdokszerű völgyekkel szabdaló bércek futnak le a Kemence-patak széles ágyához.

Közülük a Rakottyás-bérc magasán fekvő hegyoldalában, messze bent járva a bükkösök homályában, különös építményre bukkanhatunk.

A palaszürke törzsek között, gázolva az északnyugati szelek által térdig halmozott késő őszi, friss avarban, egyszer csak monumentális emlékhely magasodik fölénk. A szürkésen-barnás andezit kövekbe foglaltan messziről csillog a betűkkel metszett fekete márványtábla. Mi lehet ez idefenn a bércek magányában? tesszük fel első látásra önkéntelenül a kérdést. Közelebb lépdelve részben feleletet kapunk a táblaszöveget olvasva.

„Örök emlékül annak, hogy Hollós Mátyás az igazságos nagy király kedvenc vadász-pagonyjában cserkészett és ezen helyről ejtette el, Ő Cs. és Kir. Fensége, József Főherceg Úr, 1909.

szeptember 24-én, Ő Méltósága Libits Adolf udvari tanácsos megbívására, egy ezredik szarvasbikáját. A megtisztelő látogatás örömeire emeltette bernecezi Szokolyi Lajos vadászbérlő.”

Az első ami felmerülhet bennünk: mit keresett itt a Börzsöny eldugott vadonában egy valószínű Habsburg főherceg a Monarchia idején? A főhercegekről az az átlagos kép él bennünk, hogy ha vadászni járnak, legalább is nem adják alább egy voralbergi zergénél vagy tiroli kőszáli kecskebagnál. Mit nekik egy börzsönyi gím trófeája! Ennek ellenére ez a tympanon záródású, kissé rusztikus, de egyáltalán nem tájidegen emlékmű arról tudósít, hogy egy fajta vadász milleniumát ünnepelte bő száz évvel ezelőtt a császári, királyi főrang. A választ most is az erdő és vele a táj történetében kell keresnünk.

Királyháza környéki erdők Corvin Mátyás óta örvendtek jó vadászhely hírnevüknek és ezt a vonuló évszázadok zivataros eseményei sem tudták elkoptatni egészen. Bár királyok már régen nem jártak cserkelve a gerinceket, de azért hozzájuk közel álló főnemesek elő-előfordultak a vadászvendégek között. Egy-egy udvari beosztású gróf, ha kellemes élményekkel gazdagon tért haza, jó híret vitte a sűrű erdőkkel borított hegyeknek. Így jelent meg, egy ilyen gróf kapitális 16-os bikája nyomán, a főherceg udvari tanácsosa is a frissen felépített királyházi vadászkastély tulajdonosoknál és területbérlőknél, hogy őfensége itt szeretné tölteni az 1907. évi őszi bögési időnyt. A megtisztelő látogatásra fel kellett készülni. S bár nagy volt a sürgés-forgás, az év szeptember 18-án egy egészen közvetlen modorú, kedves ember érkezett, akit József főhercegnek neveztek, és aki nemes egyszerűséggel homlokon csókolta az őt üdvözlő községi bírót virágot átadó kislányát. És itt ragadt hosszú évekre a Börzsönyben, a hegyvidék e szegletének szerelmese lett. Oly annyira, hogy hajnalonként minden kíséret nélkül cserkészett a bércek magasában, a völgyek mélyén. S nem csak a vadászat és a vad érdekelte, hanem az erdőn dolgozó emberek egyszerű élete, viszonyai is. Őszintén!

Volt, hogy erdész úrnak szólították kopott ruhája miatt, de ezen csak mosolygott és beszélgetett tovább. Így esett, hogy az ezredik gím bikáját is itt lőhette meg, melyet az emlékmű hirdet ma is. Bántatlanul. Talán éppen a jó emlékének köszönhetően nem feledték el az erdő népei.

Nagy László

